

Марусинець Маріанна Михайлівна

Особливості фінансування миробудівництва в Північній Ірландії в умовах Брекзиту

УДК 327.7:321.8:323.172

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-6.22>

Марусинець Маріанна Михайлівна
кандидат філологічних наук, доцент,
старший науковий співробітник,
доцент кафедри історії та суспільних
дисциплін,
старший дослідник Науково-дослідного
центру імені Тіводора Легоцькі
Закарпатського угорського інституту
імені Ференца Ракоці II
площа Кошута, 6, Берегове,
Закарпатська область, Україна
ORCID: 0000-0001-7366-9328

Актуальність дослідження пов'язана з тим, що хоча міжнародні організації, інституції та фонди надають кошти для реалізації проектів та ініціатив, спрямованих на досягнення миру в Північній Ірландії та сусідніх графствах Республіки Ірландія, це не гарантує припинення конфлікту на острові, який пережив тривалий міжконфесійний конфлікт. У зв'язку з цим необхідно детальніше вивчити, як зовнішнє фінансування, що надається різними фінансовими структурами, впливає на підтримання миру і стабільності в Північній Ірландії. Стверджується, що Брекзит ставить під загрозу мир і стабільність у регіоні, а також фінансування миробудівництва. Ситуація ускладнюється тим, що Республіка Ірландія залишається у складі ЄС у той час, коли Північна Ірландія є частиною Великої Британії, яка вийшла зі складу ЄС. Ці питання викликають багаторівневі дискусії, що зачіпають важливі аспекти, включно з проблемою фінансування миру і стабільності.

Мета статті полягає у вивченні та дослідженні ролі міжнародних фінансових організацій та фондів у формуванні сталого миру в Північній Ірландії та прикордонних регіонах Республіки Ірландія в умовах Брекзиту.

Для досягнення мети дослідження авторкою використовувалися загальнонаукові методи аналізу та синтезу. У рамках вивчення ролі та значення міжнародних фінансових фондів, інституцій та організацій у підтриманні миру та стабільності на острові Ірландія – у Північній Ірландії та Республіці Ірландія авторка застосовувала порівняльний методи, що дав змогу визначити ступінь участі ключових фінансових фондів, інституцій та організацій у процесі підтримання миру в Північній Ірландії в умовах Брекзиту, а також визначити роль кожної з них у мирному процесі. З огляду на складність і комплексність дослідження проблеми фінансування процесу підтримання миру та стабільності в Північній Ірландії у статті використано системний підхід. Він дає можливість дослідити всі проблеми, що пов'язані з фінансовими організаціями у якості взаємопов'язаних елементів та аналізувати динаміку їхнього впливу на мирний процес в умовах глобальних політичних трансформацій, зокрема Брекзиту. Зростаючий транснаціоналізм світової фінансової системи зумовив вибір авторкою застосувати транснаціональний підхід до вивчення фінансування розбудови миру в Північній Ірландії в умовах Брекзиту.

Доведено, що в умовах Брекзиту такі програми як «Мир-Плюс», «ІНТЕРРЕГ» та МФІ відіграють важливу роль у процесі встановлення міжгромадських контактів і примирення в Північній Ірландії та прикордонному регіоні Республіки Ірландія. Економічна підтримка, що надається учасникам, створює умови для об'єднання конфліктуючих сторін, сприяючи їхній ресоціалізації, порозумінню та формуванню дружніх відносин. Це допомагає виявити спільні проблеми та обмінятися особистими історіями, пов'язаними з трагічними подіями періоду «Смути».

Ключові слова: Північна Ірландія, Республіка Ірландія, ЄС, Велика Британія, Брекзит, програми фонду миру ЄС «Мир», Міжнародний фонд для Ірландії (МФІ), транскордонна програма «Інтеррег», Північна Ірландія, Республіка Ірландія, миробудівництво.

Вступ. Актуальність дослідження пов'язана з тим, що хоча міжнародні організації, інституції та фонди надають кошти для реалізації проектів та ініціатив, спрямованих на досягнення миру в Північній Ірландії та сусідніх графствах Республіки Ірландія, це не гарантує припинення конфлікту на острові, який пережив тривалий міжконфесійний конфлікт. У зв'язку з цим необхідно детальніше вивчити, як зовнішнє фінансування, що надається різними фінансовими структурами, впливає на підтримання миру і стабільності в Північній Ірландії. Представниками наукової спільноти та політичними діячами стверджується, що вихід Великобританії з ЄС – Брекзит ставить під загрозу мир і стабільність у регіоні, а також фінансування миробудівництва. Ситуація ускладнюється тим, що Республіка Ірландія залишається у складі ЄС у той час, коли Північна Ірландія залишається частиною Великої Британії, яка вийшла зі складу ЄС.

Ці питання викликають багаторівневі дискусії, що зачіпають важливі аспекти, включно з проблемою фінансування миру і стабільності.

У 1994 р. було оголошено про припинення вогню між лоялістами та республіканцями, а у 1998 р. було підписано Угоду Страсної п'ятниці або Белфастську угоду, що поклала край відкритому фізичному насильству [1]. Однак структурне насильство, що виражається в нерівності, соціальній сегрегації, економічній і політичній маргіналізації, продовжує впливати на католицькі та протестантські громади робітничого класу Північної Ірландії. Існує припущення, що мир і стабільність в Північній Ірландії значною мірою залежить від фінансування програм, організацій громадянського суспільства, спеціальних проектів, метою яких є міжконфесійне примирення через економічний розвиток регіону та зменшення суперечностей через примирення

і таким чином зближення католицької та протестантської громад.

Після підписання Угоди Страсної п'ятниці 1998 р. фінансова підтримка миру та стабільності в Північній Ірландії з боку спеціалізованих фінансових фондів, інституцій та організацій була спрямована на нормалізацію транскордонної діяльності на острові Ірландія, при цьому трансформація конфлікту відбувалася паралельно із заходами щодо економічного та соціального розвитку. Наприклад фінансові ініціативи ЄС щодо транскордонного співробітництва між Північною Ірландією та Республікою Ірландія зіграли важливу роль у просуванні європейського ідеалу діалогу, співробітництва та миру в регіоні. Однак Брекзінт ставить під загрозу фінансові зусилля міжнародних фондів, інституцій та організацій діяльність яких спрямована на підтримку миру та стабільності в Північній Ірландії.

На референдумі, що відбувся 23 червня 2016 р., більшість виборців (51,9%) проголосували за вихід Великої Британії з ЄС. Велика Британія вийшла з ЄС 31 січня 2020 р. Північна Ірландія отримувала значну вигоду від фінансування з боку ЄС, і вихід Великої Британії з ЄС у довгостроковій перспективі спричинив занепокоєння відносно економічного розвитку Північної Ірландії, мирного процесу та транскордонного співробітництва після Брекзиту. Це зумовлено тим, що Північна Ірландія – єдиний регіон Великої Британії, у якого є сухопутний кордон із державою-членом ЄС – Республікою Ірландія. Фактично тепер на острові Ірландія існує зовнішній кордон ЄС [2].

У контексті Брекзиту Велика Британія та ЄС зобов'язалися підтримувати фінансування проєктів зі зміцнення миру в Північній Ірландії на період з 2021 р. по 2027 р. Це передбачено в рамках програми «МИР-Плюс» (англ. «PEACE-Plus»), що замінила серію попередніх програм «МИР-I», «МИР-II», «МИР-III» і «МИР-IV» (англ. «PEACE»), які діяли на основі фінансування Великої Британії, Республіки Ірландія та ЄС з 1995 р. Програми «МИР» були спрямовані на просування соціально-економічного прогресу в Північній Ірландії та прикордонному регіоні Республіки Ірландії [3]. Програма «МИР-Плюс» спрямована на підтримку миру та процвітання в Північній Ірландії та шести прикордонних графствах Республіки Ірландія в умовах Брекзиту. Програма являє собою співпрацю та партнерство між ЄС, урядом Великої Британії, урядом Республіки Ірландія та виконавчою владою Північної Ірландії.

Поряд із програмами «МИР» та «МИР-Плюс» важливими є і програми «ІНТЕРРЕГ» (англ. «INTERREG») та Міжнародного фонду для Ірландії (МФІ). У 2018 р. Європейський парламент обговорював продовження серії програм «ІНТЕРРЕГ» і «МИР» у Північній Ірландії після Брекзиту. Члени Європейського парламенту погодилися, що продо-

вження програм необхідне для мирного розвитку регіону. Згідно з резолюцією Європейського парламенту регіональне фінансування ЄС для Північної Ірландії має бути збережено на адекватному рівні після 2020 р. У доповіді зазначалося, що закінчення цих програм може поставити під загрозу діяльність з встановлення довірчих відносин між спільнотами католиків-республіканців, які виступають за возз'єднання Ірландії та протестантів-юніоністів, які прагнуть єдності Північної Ірландії з рештою Великобританії і, як наслідок, мирний процес [4].

Брекзінт міг поставити під загрозу право Північної Ірландії та прикордонних графств Республіки Ірландія на доступ до фінансування з боку ЄС. Програми «МИР» та «ІНТЕРРЕГ» створені для того, щоб сприяти соціально-економічному розвитку та прикордонному співробітництву. Вони допомагають вирішувати соціально-економічні питання, що пов'язані з існуванням кордону на острові Ірландія в умовах Брекзиту [5]. З огляду на важливість цих програм у рамках угоди – Віндзорські рамки (англ. Windsor Framework) було вирішено продовжити попередні програмами «МИР» в новій програмі «МИР-Плюс». Вона є наступницею програм «МИР-IV» та «ІНТЕРРЕГ-VA». Всі ці програми призначені для підтримки миру та процвітання в Північній Ірландії та прикордонних графствах Республіки Ірландія, зокрема в умовах Брекзиту.

Мета та завдання. Головною метою статті є визначення та дослідження ролі міжнародних фінансових організацій та фондів у формуванні сталого миру в Північній Ірландії та прикордонних регіонах Республіки Ірландія в умовах Брекзиту. Ключові **завдання** полягають у тому, щоб встановити значення і внесок транскордонних програм «ІНТЕРРЕГ», серії програм ЄС «МИР» та «МИР-Плюс», а також Міжнародного фонду для Ірландії у підтримку миру та забезпечення стабільності в Північній Ірландії в умовах глобальних політичних трансформацій, особливо з огляду на наслідки виходу Великої Британії з ЄС.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження авторка використовувала загальнонаукові методи аналізу та синтезу. У межах вивчення ролі та значення міжнародних фінансових фондів, інституцій та організацій у підтримці миру та стабільності на острові Ірландія – у Північній Ірландії та Республіці Ірландія авторка застосовувала порівняльний метод, що дав змогу визначити ступінь участі ключових фінансових фондів, інституцій та організацій у процесі підтримання миру в Північній Ірландії в умовах Брекзиту, а також визначити роль кожної з них у мирному процесі в регіоні, що більш ніж три десятиліття перебував у міжконфесійному протистоянні між католицькою та протестантською спільнотами, які дотримувалися не тільки різних релігійних переконань, а й політичних поглядів. Різні політичні погляди

виражалися в тому, що протести підтримують юніоністські політичні рухи, які виступають за союз Північної Ірландії у складі Великої Британії, а католицька спільнота підтримує республіканські політичні партії, що прагнуть возз'єднання з Республікою Ірландія.

З огляду на складність і комплексність дослідження проблеми фінансування процесу підтримання миру та стабільності в Північній Ірландії – миробудівництва у статті використовується системний підхід. Він дає змогу дослідити всі проблеми, що пов'язані з фінансовими організаціями у якості взаємопов'язаних елементів, аналізувати динаміку їхнього впливу на мирний процес в умовах глобальних політичних трансформацій і, зокрема, Брекзиту. Системний підхід дав змогу вивчити міжнародні фінансові фонди, інституції та організації як цілісну фінансову систему, що перебуває в постійному розвитку, складається з підсистем, які є взаємопов'язаними та впливають одна на одну і яка реагує на нові виклики трансформації сучасної системи міжнародних відносин і міжнародного порядку.

Глобалізаційні процеси та інформаційно-комунікаційна революція впливають на розвиток фінансової системи та ролі фінансування. Прозорість фінансових кордонів дає змогу брати участь у фінансуванні розбудови миру на острові Ірландії різними фінансовими структурами, що перебувають у різних країнах світу та вимушені взаємодіяти й реагувати на фінансування мирного процесу виходячи з глобальних транснаціональних тенденцій. Розширення мережевих можливостей глобальної фінансової системи дають змогу більш оперативно реагувати на конкретні виклики стабільності миру в регіоні та оперативно їх вирішувати. Зростаючий транснаціоналізм світової фінансової системи зумовив вибір авторки застосувати транснаціональний підхід до вивчення фінансування розбудови миру в Північній Ірландії в умовах Брекзиту.

Результати. Упродовж трохи більше ніж чверті століття з моменту підписання мирної угоди, що поклала кінець кривавому протистоянню в Північній Ірландії, ЄС, США та Велика Британія виділяли цільове фінансування для транскордонних програм, спрямованих на підтримання миру та примирення на острові Ірландія. Існувало побоювання, що після Брекзиту ця підтримка може припинитися. Однак, після публікації проекту бюджету ЄС на 2021–2027 рр. стало зрозумілим, що фінансова підтримка головної програми з підтримання миру «МИР-I», «МИР-II», «МИР-III» і «МИР-IV» продовжиться і після Брекзиту в рамках програми «МИР-Плюс». У бюджеті ЄС також закладено і фінансування в умовах Брекзиту транскордонних та міжгромадських проектів «ІНТЕРРЕГ» у Північній Ірландії.

Фінансові ініціативи, розроблені ЄС для розвитку співробітництва між Північною Ірландією та Республікою Ірландія, відіграють ключову роль у просуванні європейських цінностей, таких як діалог, співпраця та мир, у цьому регіоні. Однак вихід Великої Британії з ЄС створює ризики для фінансових ініціатив міжнародних організацій, фондів та інститутів, діяльність яких спрямована на підтримку миру в Північній Ірландії.

Ці ризики зумовлені, по-перше, тим, що незважаючи на пропозицію Європейської комісії продовжити фінансування програми «МИР» у Північній Ірландії, через те, що британський уряд наполягає на тому, що Великобританія має вийти з-під юрисдикції Європейського суду (англ. European Court of Justice), Північна Ірландія може втратити десятки мільйонів фунтів стерлінгів, виділених на програми «МИР». По-друге, і це найважливіше, припинення фінансової підтримки мирних ініціатив у Північній Ірландії потенційно підриває прогрес, досягнутий у поліпшенні міжгромадських відносин у контексті мирного співіснування, передбаченого ЄС для Північної Ірландії. Однак У Сполученому Королівстві, вочевидь, не надають великого значення питанню миробудівництва. Питання, пов'язані з наслідками Брекзиту для Північної Ірландії, включно з ініціативами, що фінансуються програмами «МИР», та їхнім впливом на мирний процес, залишаються без належної уваги.

Послідовні програми ЄС «МИР» інвестували в ініціативи з підтримки транскордонних відносин, включно з економічними, соціальними, культурними, спортивними та громадськими елементами. Вони являють собою стійкий і продуманий приклад того, що відомий американський теоретик миру Дж. П. Ледерах у 1997 р. назвав підходом «побудови миру знизу», за якого транскордонне співробітництво є ключовим пріоритетом [6]. У рамках програми «МИР» було реалізовано ініціативи, спрямовані на підтримку практичних проектів із врегулювання конфліктів. Ці проекти охоплювали як транскордонне, так і міжгромадське співробітництво. У проектах беруть участь, громадські групи, Служба допомоги жертвам і постраждалим, колишні воєнізовані формування, колишні співробітники Королівської поліції Ольстера і колишні військовослужбовці британської армії.

Учасники конфліктуючих сторін беруть участь у різних ініціативах. Наприклад: дискусії про історію Ірландії; виклад історій англійською, ірландською та ольстерсько-шотландською мовами; мистецтво в громадських місцях; кінопроекти, засновані на історіях життя колишніх ув'язнених. Ці проекти спрямовані на розширення контактів і взаєморозуміння з метою зміни уявлень про ідентичність, які вкоренилися в суспільстві Північної Ірландії внаслідок конфлікту і, як правило, визначають кордони спільнот із посиланням на

минуле. Багато з цих ініціатив були успішними і сприяли взаєморозумінню, обізнаності, дружності та взаємній повазі між спільнотами. Цей процес, можливо, не є повноцінним примиренням, яке складно виміряти. Неможливо очікувати, що колишні вороги одразу ж стануть друзями, щойно зникне нерозуміння. Проте конкретні проекти, що фінансуються спеціальними програмами та фондами сприяють встановленню певного рівня ввічливості та мирного співіснування [7].

Створення мереж взаємозалежності та спільних дій по обидва боки ірландського кордону та між учасниками на всіх рівнях, а також транскордонних програм, що справляють позитивний вплив на суспільство, вважається загалом позитивним чинником, який впливає на конфлікт у Північній Ірландії та на відносини між громадами. Фінансування, що надається ЄС громадським групам у Північній Ірландії і в прикордонних графствах Республіки Ірландія, також користується популярністю завдяки тому, що воно значною мірою орієнтоване на підтримку громадянського суспільства. «Боротьба зі стереотипами, обговорення історії та визнання відмінностей і спільних рис між ірландськими націоналістичними та британськими юніоністськими етнонаціональними групами – все це важливі результати трансформації конфлікту в Північній Ірландії в рамках ЄС» [7].

Однак управління програмами «МИР» критикували за зайву бюрократизованість, контроль національних урядів над витратами та домінування державного сектору. Основне питання критики полягало в тому, наскільки програми «МИР» здатні розв'язувати завдання транскордонного співробітництва, розвитку спільнот, суспільних відносин та економічного розвитку одночасно. Від самого початку не було зрозуміло, як ці результати пов'язані між собою, і ця невизначеність впливає на практичну реалізацію та успіх програм Фонду миру ЄС «МИР».

Відносини між Північною Ірландією та ЄС являють собою важливий урок. ЄС підтримував зусилля зі встановлення миру в Північній Ірландії і поступово виніс уроки зі свого досвіду в цьому регіоні. ЄС адаптував свій політичний підхід, фінансові інструменти та механізми управління залежно від мінливих умов і обставин, в яких він діяв. ЄС з особливою повагою ставився до ключової ролі урядів Великої Британії та Республіки Ірландія в Північній Ірландії і прагнув надати підтримку всьому регіону, використовуючи свої фінансові механізми. Таким чином, ЄС відіграв значну роль у встановленні та підтримці миру в Північній Ірландії, фактично підтримавши перехід від «конфлікту до миру і від розділеного суспільства до більш гармонійної взаємодії» [7].

На жаль, Брекзїт може поставити під загрозу давню підтримку, яку ЄС надає Північній Ірландії.

Перспектива припинення програм «МИР-Плюс» після 2027 р. означає, що ЄС може втратити можливість продовжувати вдосконалювати свій підхід до миробудівництва в регіоні. У суспільствах, де глибоко вкоренився поділ, невизначеність з ключових соціально-економічних та політичних питань завжди існує низка ризиків загострення суперечностей. Вихід Великої Британії зі складу ЄС має наслідки для ідентичності, кордонів, рівності, взаємної поваги та транскордонних відносин на острові Ірландія. Це, своєю чергою, позначається на політичному та соціально-економічному розвитку, а також безпеці як Республіки Ірландії, так і Північної Ірландії. Фінансова підтримка з боку ЄС є значним внеском у процес миробудівництва, політичної стабільності та підтримання певного балансу в рамках мирного процесу в Північній Ірландії. Потенційна втрата цієї підтримки являє собою тривожний ризик для суспільства з перехідною економікою [7].

В умовах Брекзїту уряд Великої Британії виділив у 2019 р. близько 300 млн. фунтів стерлінгів на фінансування проектів з підтримання миру в Північній Ірландії. Головним чином уряд Великої Британії зобов'язався виділяти мільйони фунтів стерлінгів на програму «МИР-Плюс» до 2027 р. у рамках своєї незмінної прихильності підтримці важко досягнутого миру в Північній Ірландії після Брекзїту. Програма «МИР-Плюс» прийшла на зміну програмі «МИР», яка від 1995 р. до 2020 р. допомагала сприяти економічному і соціальному прогресу в Північній Ірландії та прикордонному регіоні Республіки Ірландія. Серія програм «МИР», що фінансувалися Великою Британією, Республікою Ірландія та ЄС, завершилася у 2020 р. [8].

У цьому контексті тодішній британський міністр у справах Північної Ірландії, К. Бредлі (2018–2019), зазначила, що: «Це фінансування допоможе реалізувати життєво важливі проекти по обидва боки ірландського кордону, підтримуючи співробітництво та примирення і забезпечуючи умови для того, щоб майбутні покоління зростали в більш мирному та стабільному суспільстві. Уряд Великої Британії співпрацюватиме з Європейською комісією та урядом Ірландії, щоб сформувати програму «МИР-Плюс» у рамках наступного багаторічного фінансового плану ЄС». Тим часом ЄС представив свій план щодо виділення фінансування в період з 2021 р. до 2027 р. Зберігаючи наявні пропорції фінансування, уряд Великої Британії також продовжить надавати підтримку в розмірі приблизно 300 млн. фунтів стерлінгів. Це впливає зі спільного зобов'язання Великої Британії з ЄС, закріпленого в Угоді про Брекзїт, «зберігати фінансування життєво важливої роботи з примирення і спільного майбутнього Північної Ірландії щонайменше до 2027 р.» [8].

Фінансування програми «МИР-Плюс» дає змогу продовжити роботу з реалізації проектів «МИР»,

у які було вкладено майже 1,8 млрд. фунтів стерлінгів (2 млрд. євро) у Північній Ірландії та Республіки Ірландія. У рамках цих проектів, наприклад, був побудований важливий міст вартістю 14,5 млн. фунтів стерлінгів у Лондондеррі (Північна Ірландія), який з'єднав населені пункти по різні боки річки Фойл. Однією з організацій, яка довела свою ефективність у мирному процесі, є «Молодіжна акція Північної Ірландії» (англ. «Youth Action NI in Belfast») у Республіці Ірландія. Ця організація використала фінансування програми «МИР», щоб об'єднати молодих людей із різних спільнот Північної Ірландії. Вона створила «Молодіжну мережу за мир» – регіональний проект, у якому 10 тис. молодих людей беруть участь у різних проектах із соціальних дій на міжгромадській і транскордонній основі [9].

У цьому контексті необхідно додати, що тодішньому лідеру консерваторів Т. Мей (2016–2019), яка змінила на посаді Д. Кемерона (2010–2016), загалом випала надскладна роль – досягти вкрай проблематичної угоди щодо Брекзиту. З одного боку – необхідно було реалізувати волю британського народу, а з іншого – не завдати насамперед фінансово-економічної шкоди самій Великій Британії. За підрахунками економістів Велика Британія може втратити внаслідок Брекзиту приблизно 800 млрд. євро (900 млрд. доларів). Велика Британія є учасником багатьох двосторонніх або багатосторонніх угод з країнами ЄС, тільки торговельних угод близько 100. Ще близько 700 угод пов'язано з такими питаннями, як захист довкілля, співпраця в галузі культури, науки, досліджень і безпеки [10].

Загалом можна констатувати неоднозначну оцінку ролі зовнішнього фінансування у сприянні примиренню в Північній Ірландії та прикордонних графствах. Хоча завдяки фінансуванню було створено інститути, мережі та відносини, що забезпечують простір для міжгромадських контактів і відродження надії, народ Північної Ірландії, щоб забезпечити майбутнім поколінням можливість жити в безпеці, гідності та надії на майбутнє, повинен продовжити цю роботу. Попри те, що взаємозв'язок між примиренням і стійким миробудівництвом загалом очевидний, залишається певне непорозуміння щодо того, які механізми найкращим чином сприяють цьому складному процесу відновлення відносин. Залишається дискусійним питання про те, чи сприймається зовнішня економічна допомога як механізм підтримки розбудови миру і каталізатор примирення одержувачами цієї допомоги в Північній Ірландії та прикордонних районах Республіки Ірландія.

У колективній праці інтернаціональної групи науковців П. Карарі, Ш. Бірна, О. Скарлато, А. Каузера, Дж. Хайда «Роль зовнішньої економічної допомоги в налагодженні міжгромадських контактів і примиренні в Північній Ірландії та прикор-

донних графствах» автори доходять висновку, що затяжні етнополітичні конфлікти часто виникають через структурне насильство, а також через вразливість і маргіналізацію окремих груп населення. Під час «Смути» в Північній Ірландії та прикордонних районах Республіки Ірландія спостерігався затяжний конфлікт між католиками-республіканцями та протестантами-юніоністами. Зовнішня економічна допомога може стати ключовим чинником миротворчості, сприяючи міжгромадським контактам і примиренню, тим самим усуваючи історичну несправедливість у Північній Ірландії та просуваючи справедливість, рівність і гідність. Програма ЄС зі встановлення миру і примирення в Північній Ірландії та прикордонних районах Республіки Ірландія на 2007–2013 рр. («МИР-III») була спрямована на сприяння примиренню і прогресу в побудові мирного і стабільного суспільства [11].

У науковому доробку П. Карарі, Ш. Бірна, О. Скарлато, А. Каузера, Дж. Хайда аналізується сприйняття 120 лідерами громадянських суспільств і некомерційних організацій з районів Деррі (район у Північній Ірландії, що існував до 1 квітня 2015 р. в графстві Лондондеррі, головне управління якого було розташоване в місті Деррі.) відносно наслідків підтримки, що надається Міжнародним фондом для Ірландії (МФІ) та серією програм ЄС із забезпечення миру та примирення в Північній Ірландії та прикордонному регіоні Ірландії – «МИР-III». Ця програма фінансувала зусилля з примирення між католицької і протестантської громад. Конфлікт у Північній Ірландії має глибоке історичне коріння, пов'язане з колоніальним минулим. Це призвело до затяжного етнополітичного конфлікту, який досяг свого піку в період, відомий як «Смута». Цей пік насильства, що тривав від початку 1960-х рр. до 1994 р., характеризувався безпрецедентними стражданнями, загибеллю понад 3,5 тис. осіб і значним зростанням руху за громадянські права [11].

У науковій літературі по-різному описується вплив структурних змін на погляди католицьких націоналістів і протестантських юніоністів в Північній Ірландії. Деякі автори стверджують, що систематична дискримінація та територіальний поділ Північної Ірландії, спричинений соціально-економічними привілеями для протестантської еліти юніоністів, призвели до відчуження націоналістів і, як наслідок, до соціального антагонізму [12]. Таким чином, в основі цього конфлікту лежить поділ Північної Ірландії та суперництво етнонаціональних ідентичностей за одну й ту саму територію.

Інші автори зазначають, що структурна реформа у сфері зайнятості та житла, а також соціальна, економічна й політична інтеграція та перерозподіл влади сприяли зміні поглядів як усередині католицької спільноти, так і між католиками й протестантами. Однак дискримінація, з якою стикаються представники робітничого класу в обох спільнотах,

викликає в них постійне відчуття відносної обділеності та недовіри [13].

Для кращого розуміння трансформації політики фінансових структур, що спрямовані на зміцнення миру та стабільності в Північній Ірландії завдяки фінансуванню різноманітних програм та організацій громадянського суспільства в умовах Брекзиту коротко розглянемо програми, що успішно розвивалися до виходу Великої Британії з ЄС. Однак, варто зазначити, що мирні програми ЄС зазнавали критики за зайву бюрократію та за те, що вони можуть нав'язувати місцевим некомерційним організаціям конкурентну модель діяльності.

Так, фінансова допомога з боку ЄС розпочалася з програми «МИР-I» (1995–1999), що стала відповіддю на Угоду про припинення вогню між республіканцями (націоналістами) та юніоністами (лоялістами), підписану в 1994 р. Ця спеціальна програма була зорієнтована на Північну Ірландію та прикордонні графства Республіки Ірландія, прагнучи сприяти примиренню через збільшення економічного розвитку і зайнятості, відродження міст і сільських районів, розвиток транскордонної співпраці та розширення соціальної інтеграції [14].

Після завершення програми «МИР-I» ЄС продовжив підтримувати мирний процес у рамках програм «МИР-II» (2000–2006) та «МИР-III». Програма ЄС «МИР-III», яка проводилася в період з 2007 р. до 2013 р., була спрямована на зміцнення прогресу в створенні мирного і стабільного суспільства, а також сприяння примиренню в Північній Ірландії та Прикордонному регіоні Ірландії.

Програма «МИР-III» і Міжнародний фонд для Ірландії (МФІ) є двома ключовими джерелами фінансування, спрямованими на підтримку проектів, що сприяють миру і примиренню в Північній Ірландії. Загальна мета фондів залишилася незмінною – сприяти миробудівництву і стабільності на острові Ірландія [15]. МФІ підтримував різноманітні проекти, що сприяють позитивним міжгромадським відносинам, як-от багатофункціональні спортивні комплекси для різних спільнот, міжгромадські пікніки, екскурсії, спортивні та культурні заходи, молодіжні проекти, міжгромадські підприємства, міжконфесійні зустрічі, гуртки обміну, семінари і тренінги тощо [12].

Наступною програмою із серії «МИР» стала програма, що частково діяла в умовах Брекзиту – «МИР-IV». Вона є транскордонною ініціативою, яка фінансується ЄС і спрямована на підтримку миру та примирення у Північній Ірландії, та прикордонному з нею регіоні – прикордонних графствах Республіки Ірландія. Основною метою програми є розвиток позитивних відносин, що характеризуються повагою, де культурна різноманітність вітається, а люди можуть жити, навчатися та спілкуватися разом, без забобів, ненависті та нетерпимості. У рамках програми протягом шести років, з 2014 р.

по 2020 р., у Північну Ірландію було інвестовано 270 млн. євро. 229 млн. євро було виділено з Європейського фонду регіонального розвитку, а уряди Республіки Ірландія та Великобританії виділили додатково 41 млн. євро у рамках спільного фінансування. Фінансування здійснюється Департаментом розвитку сільських територій та громад уряду Республіки Ірландія, Міністерством освіти та Міністерством у справах дітей та молоді Республіки Ірландія [16].

Наступна програма фінансування – «МИР-Плюс» має на меті замінити програму «МИР-I», «МИР-II», «МИР-III» і «МИР-IV» які діяли з 1995 р. по 2020 р. Програма «МИР-Плюс» діє в умовах Брекзиту і стосується Північної Ірландії та прикордонних округів Ірландської Республіки – Донегол, Слайго, Літрім, Каван, Монаган і Лаут. В умовах Брекзиту основна увага приділяється дітям і молоді, загальній освіті, спільним просторам і позитивним місцевим відносинам. Програма «МИР-Плюс» фінансується Великою Британією, Республікою Ірландія та ЄС. Програма загалом допомогла численним проектам, що спрямовані на підтримку жертв і тих, хто вижив у період «Смути», дітей, бізнесу та відродження [17].

Спільне зобов'язання Великої Британії та ЄС фінансувати наступника серії мирних програм «МИР» – програму «МИР-Плюс» в Північній Ірландії після Брекзиту є частиною угоди про вихід Великобританії з ЄС, яка була підписана у 2020 р. і набула чинності у 2021 р. ЄС виклав свій план фінансування у розмірі 109 млн. фунтів стерлінгів з 2021 р. по 2027 р. і уряд Великобританії заявив, що підтримуватиме проекти з розбудови миру з цим фондом у 300 млн. фунтів стерлінгів протягом цього періоду. Варто зазначити, що у 2023 р. ЄС збільшив фінансування програми «МИР-Плюс», яка вже становить 1,14 млрд. євро. Спільна участь ЄС та Великобританії в проекті «МИР-Плюс» має підтримувати необхідну пропорцію фінансування, яку вони надавали до Брекзиту [17].

Це фінансування дає змогу продовжити роботу з реалізації проектів, у які до Брекзиту було інвестовано майже 1,8 млрд. фунтів стерлінгів (2 млрд. євро) у Північній Ірландії та Республіці Ірландії, включно з такими знаковими проектами, як міст миру вартістю 14,5 млн. фунтів стерлінгів у Лондондеррі, Північна Ірландія, що з'єднав два береги річки Фойл. Уряд Великобританії готовий працювати з Європейською комісією та урядом Республіки Ірландія і в умовах Брекзиту, щоб виконувати програму «МИР-Плюс». ЄС встановлює річні бюджети протягом семи років і черговий семирічний період розпочався у 2021 р., і програма «МИР-Плюс» діятиме в рамках цього періоду [17].

Із серією програм «МИР» та їхньою спадкоємцею в умовах Брекзиту – програмою «МИР-Плюс» – тісно пов'язана схожа програма, що діяла задовго

до Брекзиту і також спрямована на підтримання миру та стабільності в Північній Ірландії та прикордонних графствах Республіки Ірландія – «ІНТЕРРЕГ».

Програма «ІНТЕРРЕГ-VA», що діяла з 2017 р. по 2022 р. вартістю 283 млн. євро є однією з 60 аналогічних програм фінансування в ЄС, розроблених з метою сприяння вирішенню проблем, що виникають у зв'язку з наявністю кордону на острові Ірландія в умовах Брекзиту. Ці проблеми охоплюють цілу низку сфер, зокрема транспортну доступність, охорону здоров'я та соціальне обслуговування, екологічні проблеми та розвиток підприємництва. З моменту свого створення у 1991 р. програма «ІНТЕРРЕГ» залучила в регіон близько 1,13 мільярда євро інвестицій. Вищезазначені фінансові ресурси були використані для фінансування великої кількості ініціатив, які сприяють транскордонному співробітництву на стратегічному рівні. Наприклад програмний період 2014–2020 рр. відкрив перспективи постійної допомоги ЄС у створенні більш процвітаючого і стійкого транскордонного регіону на острові Ірландія [5].

Загалом 85% програми, що становить 240 млн. євро, фінансується через Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР). Решта 43 млн. євро, що становить 15% від загального бюджету, фінансуються урядом Республіки Ірландії та виконавчою владою Північної Ірландії. Зміст програми «ІНТЕРРЕГ-VA» було погоджено виконавчою владою Північної Ірландії, урядом Республіки Ірландія, урядом Шотландії та Європейською комісією. Вона мала чотири основні цілі, а саме: сприяння реальним і довгостроковим змінам у галузі досліджень та інновацій для розвитку транскордонних підприємств; реалізація екологічних ініціатив; реалізація проектів зі сталого транспорту; та реалізація послуг охорони здоров'я та соціального забезпечення на транскордонній основі [5].

В цілому можна констатувати, що фінансування ЄС відіграло важливу роль у процесі миробудівництва в Північній Ірландії. Північна Ірландія скористалася низкою європейських структурних та інвестиційних програм, приділяючи особливу увагу серіям таких програм, як «МИР» та «ІНТЕРРЕГ», двом програмам транскордонного співробітництва. З 1995 р. було розпочато три програми «МИР», фінансовий внесок у які становив 1,3 млрд. євро. Четверта програма, «МИР-IV», була запущена в січні 2016 р., її загальна вартість становить 270 млн. євро. Програми «МИР» покликані сприяти згуртуванню громад, залучених у конфлікт у Північній Ірландії та прикордонних графствах Республіки Ірландія, а також підтримувати соціально-економічну стабільність. Вони надають фінансування для розвитку інфраструктури, бізнесу, політичного примирення та ініціатив громадянського суспільства, а також сприяють співпраці між громадами [18].

Програма ЄС «ІНТЕРРЕГ» спрямована на підтримку «прикордонного співробітництва задля більш процвітаючого та сталого регіону» з метою розв'язання економічних та соціальних проблем, що виникають через існування кордонів. Бюджет програми «ІНТЕРРЕГ-IVA» на період 2014–2020 рр. становив 256 млн. євро. Очевидно, що Брекзит поставив під загрозу право Північної Ірландії на подальший доступ до фінансування ЄС. Крім того, це згубно позначиться на роботі спеціальної цільової групи з питань Північної Ірландії, яку було створено в Європейській комісії у 2007 р. з метою вивчення того, як Північна Ірландія може отримати більше вигод від політики ЄС і як вона може брати активнішу участь у політичному процесі ЄС, щоб забезпечити більше процвітання [18].

Програма транскордонного фінансування «МИР-Плюс» здійснюється за підтримки уряду Республіки Ірландія, ЄС, уряду Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії та адміністрації Північної Ірландії. Програма розрахована на період з 2021 р. по 2027 р. Вона є наступницею програм «МИР-IV» та «ІНТЕРРЕГ-VA», об'єднуючи попередні напрями фінансування в єдину транскордонну програму.

Програму «МИР-Плюс» було розроблено з метою сприяння миру та економічному розвитку, в умовах Брекзиту, на території Північної Ірландії та прикордонних графств Республіки Ірландія (графства Каван, Донегал, Лейтрім, Лут, Монаган та Слайго). Як було зазначено вище, сукупні фінансові зобов'язання ЄС, Великої Британії та Ірландії забезпечують загальне фінансування в розмірі 1,14 млрд. євро, що більш ніж удвічі перевищує сукупну вартість попередніх програм «МИР-IV» та «ІНТЕРРЕГ-VA». Програма «МИР-Плюс» містить у собі такі шість напрямків: 1. Побудова мирних і процвітаючих спільнот; 2. Забезпечення економічного відродження та перетворень; 3. Розширення можливостей та інвестування в молодь; 4. Здорові й інклюзивні спільноти; 5. Забезпечення стабільного та більш гармонійного майбутнього; 6. Формування та реалізація партнерських відносин. Програма «МИР-Плюс» управляється Органом зі спеціальних програм ЄС (англ. Special EU Programmes Body) та органом з реалізації програм Північ-Південь, створеним під егідою Угоди Страсної п'ятниці [19].

Іншою не менш важливою фінансовою структурою в підтримці миру і стабільності в Північній Ірландії є Міжнародний фонд для Ірландії (МФІ), що був створений у 1985 р. для підтримки Англо-ірландської угоди. Його метою було сприяння соціально-економічному розвитку в районах, які найбільше постраждали від заворушень у період «Смути». МФІ отримує фінансування з різних міжнародних джерел. Хоча МФІ піддавався критиці за те, що він віддає перевагу католицьким орга-

нізаціям над протестантськими, є дослідження, які показують, що зовнішня економічна допомога, що надається МФІ в Північній Ірландії, позитивно впливає на економіку, розвиток і міжгромадські відносини [12].

Загалом, як серія програм «МИР», так і МФІ підтримують ідею просування миру та примирення через фінансування спільних ініціатив, які сприяють міжгромадській та транскордонній взаємодії, тим самим зміцнюючи почуття спільної ідентичності, особливо серед маргіналізованих католицьких націоналістичних та протестантських юніоністських громад. Однак акцент на міжгромадських проектах наразився на протидію лідерів громадянського суспільства, які стверджують, що необхідною умовою міжгромадської роботи є зусилля з формування єдиної ідентичності та нарощування місцевого потенціалу. Отже, рішення про початок розроблення міжгромадського проекту не може бути нав'язане із зовнішнього джерела; воно повинно бути ухвалене на місцевому рівні та ґрунтуватися на точній оцінці потреб громади [20].

Неурядові та громадські організації відіграють важливу роль у встановленні зв'язків між громадами та в процесі примирення. Примирення – це процес відновлення зруйнованих відносин і навчання ненасильницькому способу життя, заснованого на повазі до відмінностей. Примирення сприяє переходу від насильства і поляризації до мирного врегулювання конфліктів і зрештою до нормалізації соціальних відносин. Зміна менталітету і пошук балансу між прощенням і справедливістю є ключовими елементами цього процесу.

Примирення є складним багатоступеневим процесом, що включає в себе різні аспекти і рівні взаємодії. На місцевому рівні воно охоплює розширення прав і можливостей спільноти, розробку місцевих уявлень про майбутнє, задоволення соціальних потреб, зміцнення відносин з метою гуманізації колишніх супротивників і створення громадських просторів і соціальних мереж. У Північній Ірландії як зусилля на макрорівні, так і на місцевому рівні мають життєво важливе значення для досягнення сталого миру. Наприклад, у той час як Угода Страсної п'ятниці 1998 р. створила систему розподілу повноважень і передала відповідальність, примирення на місцевому рівні також було необхідним для сприяння позитивним контактам між спільнотами.

Проте докази довгострокової стійкості примирення в суспільствах, що виникли на основі історії насильства, залишаються непереконливими. У Північній Ірландії проекти, спрямовані на зміцнення відносин між громадами, стикаються з низкою проблем. Серед них – існування конкуруючих етнополітичних ідентичностей, високий рівень соціального поділу та нерівність, що заснована на ідентичності. Через це локальні проекти

зі зміцнення миру можуть бути недовговічними. Крім того, досягнення стійкого примирення виявляється складним завданням, особливо коли католицькі та протестантські спільноти робітничого класу стикаються з матеріальними труднощами [21, с. 31].

Зростання безробіття та зубожіння неблагополучних регіонів можуть підірвати процеси примирення, особливо якщо ці соціально-економічні чинники накладаються на етнополітичну напруженість. За таких умов допомога в розвитку має розподілятися з обережністю, щоб послабити, а не посилити міжетнічні розбіжності. Це особливо складно в Північній Ірландії, де «сектантський характер політики» ускладнює розробку ефективних стратегій міжгромадського розвитку. Як приклад можна навести ключову роль критеріїв, що ґрунтуються на ідентичності, у процесах розподілу коштів, що виділяються МФІ та ЄС на потреби миру. Надмірний акцент на важливості цих ідентичностей може призвести до вкорінення тих самих розбіжностей, які вони прагнуть подолати [21, с. 31].

Дійсно, католики, на відміну від протестантів, більш позитивно оцінюють перспективи примирення між громадами. Крім того, юніоністи схильні сприймати націоналістичні групи як основних одержувачів фінансової підтримки з боку миротворчих програм МФІ та «МИР». Неурядові організації також продовжують розвивати добровільний і громадський сектори, одночасно зміцнюючи довіру в громадянському суспільстві Північної Ірландії. Складність життя і роботи в суспільстві, де соціальна сегрегація залишається перешкодою для розвитку громад і зусиль з примирення на місцях, є серйозною проблемою для ініціатив з миробудівництва. Однак, незважаючи на це, неурядові організації за підтримки фінансових фондів та проектів сприяють формуванню спільної ідентичності в католицько-протестантському середовищі і сприяють переосмисленню історичної пам'яті, що дає змогу юніоністам об'єднуватися з націоналістами для спільних проектів [22, с. 33].

Загалом, можна констатувати, що програми «МИР», «ІНТЕРРЕГ» та МФІ в умовах Брекзиту впливають на примирення, а також встановлення контактів між католицькою та протестантською громадами в Північній Ірландії та прикордонному регіоні Республіки Ірландія. Це пояснюється в першу чергу тим, що, економічна допомога створює фізичні, соціальні простори та мережі. Вони об'єднують сторони, що конфліктують в такий спосіб, що це сприяє ресоціалізації, виявленню спільних проблем, розвитку дружніх стосунків та обміну особистими історіями, пов'язаними з психологічними травмами періоду «Смути». Така побудова стосунків сприяє розвитку соціального капіталу, необхідного для підтримання довгострокового миру і примирення [23].

Важливим є також й те, що хоча чимало учасників спочатку брали участь у міжгромадській роботі, оскільки це була нав'язана ззовні вимога фінансування, вони часто розглядали створені партнерства як природний і справжній прояв взаємної людяності та спільних потреб. Крім того, проекти, створені в рамках партнерства між громадами Північної Ірландії, сприяють примиренню, оскільки використовують стратегії, що сприяють психологічній трансформації, культурній сприйнятливості, діалогові та порозумінню [23].

У цьому контексті необхідно також зазначити, що чимало міжгромадських проектів спрямовані на роботу з маргіналізованими групами населення та з молоддю, що також сприяє зміцненню міжгромадських відносин. Загалом, такі зусилля допомагають побудувати так званий «коридор миру», який може «спрямувати спільноти до більш функціональних відносин» [24].

Серед позитивного впливу фінансування миробудівництва все ж таки відзначається і негативний вплив зовнішньої економічної допомоги на міжгромадські контакти та процес примирення. Негативний вплив зовнішнього фінансування можна згрупувати за трьома основними напрямками: неадекватність загального міжгромадського підходу; нездатність фінансування розв'язати проблему структурного насильства; жорсткість бюрократичних вимог програм «МИР», «ІНТЕРПЕГ» та МФІ.

Щоб економічна підтримка сприяла поліпшенню міжгромадських стосунків та примиренню, вона має запобігати непередбачуваним негативним наслідкам, бути стабільною в довгостроковій перспективі та ґрунтуватися на ретельному аналізі поточної ситуації, глибинних моделей стосунків і масштабніших системних силах, що впливають на конфлікт. На жаль, наявний підхід до взаємодії між громадами не враховує ці аспекти належною мірою. Зокрема, зазначається, що фінансовані проекти не розв'язують проблему використання технологій тими, хто займається «сектантською діяльністю» – розколом між католиками і протестантами, який історично будувався за конфесійною ознакою. Фінансування, яке посилює сектантство – наприклад, фінансування проектів, орієнтованих на єдину ідентичність, або надання освіти там, де переважно діти-католики відвідують католицькі школи, є негативним для підтримання миру. В умовах конфлікту в Північній Ірландії необхідне фінансування, яке надає можливості обом сторонам, католицькій і протестантській, зустрічатися, обговорювати та вчитися одна в одній [11].

У будь-якому разі Північна Ірландія залишається чудовим прикладом впливу цільового фінансування миробудівництва на трансформацію конфлікту. Міжнародним урядовим і неурядовим організаціям, фінансовим фондам, які виділяють

цільові кошти на розбудову миру в Північній Ірландії, необхідно мати більше емпіричних даних для прийняття рішень. Це особливо важливо в контексті взаємозв'язку між цільовим фінансуванням миробудівництва та його результатами в розділеному суспільстві з історією затяжного насильства. Висновки організацій громадянського суспільства вказують на необхідність продовження фінансування миробудівництва в Північній Ірландії, що сприяє підтримці об'єднання зусиль заради збереження міцного миру.

Інтенсифікація контактів та особистих зустрічей, спільні заходи католиків і протестантів мають високий потенціал зміцнення довіри та взаємності. Організації громадянського суспільства намагаються досягти цього і подолати міжконфесійні розбіжності, але вони можуть досягти успіху тільки за умов достатнього фінансування і помірних бюрократичних вимог. Натомість більша частина фінансування, доступного організаціям громадянського суспільства, не задовольняє усіх потреб. Тому, поточне фінансування в умовах Брекзиту є недостатнім і суперечить тому, що кажуть миротворці [25].

Незважаючи на фінансування миробудівництва в Північній Ірландії в умовах глобальних політичних трансформацій ХХІ ст. і Брекзиту, холодний прикордонний мир на острові Ірландія, що встановився не в останню чергу і внаслідок діяльності фінансових проектів, програм і фондів, зіткнувся з постійними проблемами. Основні проблеми сьогодення перш за все пов'язані: з культурою і політикою ідентичності; повним залученням маргіналізованих спільнот до процесу примирення; зверненням до минулого; боротьбою з новими воєнізованими групами, евентуальним прикордонним опитуванням – референдумом про возз'єднання Ірландії; пандемією «Covid-19»; та наслідками Брекзиту [25].

Увесь цей комплекс проблем призвів до ескалації міжконфесійної напруженості. Сьогодні потрібні додаткові дослідження, щоб з'ясувати, як ці проблеми впливають на відносини між ЄС, Великою Британією та Республікою Ірландія, а також між спільнотами протестантів і католиків та всередині них. У цьому контексті актуальним залишається питання про методи миробудівництва, серед яких – фінансово-економічна допомога, яка необхідна для зміцнення різноманітних зв'язків і запобігання відновленню конфронтації між громадами Північної Ірландії [25].

Брекзит додав додатковий рівень невизначеності до будь-яких розмов про фінансування підтримки миру в Північній Ірландії. Результати референдуму у Великій Британії показують, що Північна Ірландія проголосувала за те, щоб залишитися в ЄС. Однією з проблем, пов'язаних із Брекзитом, є потенційне відновлення жорсткого кордону між Північною Ірландією та Республікою Ірландія. За

ЄС кордон став доволі прозорим, що дало змогу вільному переміщенню товарам, послугам, фінансам та громадянам [26].

У контексті поточних подій, пов'язаних із наслідками виходу Великої Британії з ЄС і дією Протоколу щодо Північної Ірландії, який є частиною Угоди про Брекзін і регламентує питання функціонування кордону на острові Ірландія, необхідно проаналізувати, як міжнародні урядові та неурядові організації, а також фінансові фонди оцінюють перспективи підтримання миру в Північній Ірландії. Після Брекзиту уряди Великої Британії, Республіки Ірландія та ЄС в межах фінансування програми «МИР Плюс» (2021–2027) спільно внесуть загалом близько 1,3 млрд. євро для підтримки зусиль із миробудівництва в Північній Ірландії та прикордонній зоні Республіки Ірландія. Крім того, Міжнародний фонд Ірландії виділяє 500 млн. євро на підтримку «Програми спільного острова» (англ. Shared Island program) на 2021–2025 рр. для розвитку співробітництва між Північною Ірландією та Республікою Ірландія [25].

Молоді прихильники юніоністської ідеології у Великій Британії, яку поділяють переважно протестанти Північної Ірландії, виступають за збереження території Північної Ірландії у Сполученому Королівстві та протистоять прагненню включити її до складу Республіки Ірландія. Однак вони активно виступають проти створення «жорсткого» кордону в Ірландському морі та на острові Ірландія [27]. На їх переконання вони перебувають в «облозі і залучені в культурну війну з урядами ЄС, Великої Британії та Республіки Ірландія» [28]. Молодь протестантів-юніоністів вважає, що їх культурні звичаї знаходяться під загрозою і переконані, що позиції Північної Ірландії у Сполученому Королівстві значно слабшають через Брекзін. У квітні 2021 р. у Белфасті стався значний спалах насильства. Крім того, розпад виконавчої влади Стормонта у 2017 р. призвів до тривалого політичного вакууму в Північній Ірландії до її відновлення у 2020 р. [28].

Висновки. Таким чином, незважаючи на Брекзін, Північна Ірландія і надалі отримуватиме фінансування в рамках програми «МИР-Плюс», «ІНТЕРПЕГ» та МФІ принаймні, до 2027 р. Уряд Великої Британії також працює над пошуком нових джерел фінансування для Північної Ірландії. Однак зі скороченням фінансування з фондів ЄС і збільшенням фінансування з боку Великої Британії будуть потрібні додаткові дослідження, щоб оцінити, чи відповідає фінансування уряду Великої Британії потребам, сподіванням і прагненням до миру на острові Ірландія. Тільки час покаже, як Брекзін вплине на миробудівництво в Північній Ірландії і чи не поставить він під загрозу крихкий мирний процес. Можливо, Північна Ірландія опиниться на межі нової фази збройного конфлікту. Необхідно про-

вести подальші дослідження, щоб оцінити вплив Брекзиту на розбудову миру в Північній Ірландії в найближчі роки. Хоча фінансування миробудівництва продовжено, справжній вплив Брекзиту на мир та стабільність на острові Ірландія вимагає часу і подальшого дослідження.

Зовнішня економічна допомога має потенціал для розв'язання деяких з міжконфесійних проблем, що зберігаються в суспільстві Північної Ірландії та прикордонних графствах Республіки Ірландія. Загалом увесь комплекс наявних соціально-економічних та політичних проблем є невід'ємною частиною процесів примирення та міжгромадського порозуміння на острові Ірландія. У контексті Північної Ірландії ця допомога використовується для подолання структурних проблем, таких як насильство, сектантство, історична несправедливість і необхідність створення інклюзивної демократії на основі широкої міжгромадської участі. Використання цих засобів ґрунтується на припущенні, що такі зусилля можуть розширити можливості маргіналізованих спільнот, сприяти міжгромадським контактам і соціально-економічному розвитку.

Процес примирення в Північній Ірландії потребуватиме часу, і для його успішного завершення та забезпечення стабільності необхідний значний соціальний капітал. Наслідки насильства, завданого в минулому, ще занадто свіжі, щоб можна було говорити про національне примирення. Натомість необхідно враховувати, що десятиліття насильства можуть зажадати тривалих зусиль з миробудівництва для відновлення миру. У складних і нестабільних умовах Брекзиту економічна допомога може або підтримати примирення, або викликати етнополітичні розбіжності.

В цілому констатується позитивний вплив економічної допомоги на інтенсифікацію міжгромадських контактів і примирення на острові Ірландія в умовах Брекзиту. Для того щоб налагодити стосунки в конфліктних спільнотах і запобігти передачі психологічних травм між поколіннями, необхідно будувати взаємодію на засадах співпраці та діалогу – це ключовий аспект процесу примирення. У Північній Ірландії та прикордонних графствах Республіки Ірландія економічна підтримка відіграла важливу роль у подоланні цієї негативної тенденції. Вона допомогла створити соціальні платформи для діалогу та сприяла розвитку проєктів, спрямованих на підтримку молодих людей та маргінальних груп. Це, своєю чергою, сприяло розвитку міжгромадських відносин.

Сьогодні актуальним залишається необхідність збалансованого підходу до фінансування. Процес підтримання миру і безпеки завжди пов'язаний із певною часткою небезпеки, і іноді можуть статися події, подібні до Брекзиту, які здатні швидко порушити мирний процес. Вкрай важливо швидко реагувати на подібні події, але фінансуванню

миробудівництва часто перешкоджає бюрократія, яка уповільнює мирний процес. Бюрократія може обмежити здатність організацій громадянського суспільства швидко реагувати на події, які можуть дестабілізувати мир. Хоча існує необхідність у підзвітності, бюрократія має бути збалансована з метою ефективного миробудівництва. Це означає, що організації громадянського суспільства з солідним послужним списком не повинні піддаватися тим самим процедурам підзвітності, що й інші організації, які отримують фінансування вперше. Ці заходи могли б пожвавити механізм фінансування в Північній Ірландії та краще підтримувати організації громадянського суспільства і, своєю чергою, мирний процес.

В умовах Брекзиту такі програми, як «МИР-Плюс», «ІНТЕРРЕГ» та МФІ відіграють важливу роль у процесі встановлення міжгромадських контактів і примирення в Північній Ірландії та прикордонному регіоні Республіки Ірландія. Економічна підтримка, що надається учасникам, створює умови для об'єднання конфліктуючих сторін, сприяючи їхній ресоціалізації, взаємному розумінню та формуванню дружніх відносин. Це допомагає виявити спільні проблеми та обмінятися особистими історіями, пов'язаними з трагічними подіями періоду «Смути».

Конструктивний підхід до вибудовування міжгромадських стосунків сприяє формуванню соціального капіталу, необхідного для підтримки довгострокового миру і примирення в Північній Ірландії. Чимало громадян, які від самого початку були залучені до співпраці між католицькою та протестантською громадами, згодом стали сприймати міжгромадське партнерство як щось само собою зрозуміле і щирий прояв спільних людських цінностей та інтересів. Проекти, розроблені за підтримки фінансових програм і фондів, сприяють примиренню, використовуючи стратегії, які допомагають подолати міжконфесійні протиріччя. Проекти допомагають зміцнити зв'язки між громадами та створити умови для підтримання миру. Це, своєю чергою, допомагає католицькій і протестантській громадам розвиватися більш конструктивно і доброзичливо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. The Belfast Agreement: An Agreement Reached at the Multi-Party Talks on Northern Ireland 1998. *Government of the UK*. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/619500728fa8f5037d67b678/The_Belfast_Agreement_An_Agreement_Reached_at_the_Multi-Party_Talks_on_Northern_Ireland.pdf
2. Northern Ireland PEACE PLUS Programme. *European Parliament*. April, 2024. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/102/northern->
3. Northern Ireland to receive close to £1bn in peace funding. *Express and Star*. September 11,

2023. URL: <https://www.expressandstar.com/news/uk-news/2023/09/11/northern-ireland-to-receive-close-to-1-billion-in-peace-funding/>

4. MEPs want post-Brexit regional funding for Northern Ireland. *European Interest*. September 12, 2018. URL: <https://www.europeaninterest.eu/meps-want-post-brexit-regional-funding-northern-ireland/>

5. Interreg Northern Ireland – Ireland – Scotland (UK – Ireland). *Interreg*. 2024. URL: <https://interreg.eu/programme/interreg-uk-ireland/>

6. Lederach J., P. Building peace : sustainable reconciliation in divided societies. Washington, D.C. : United States Institute of Peace Press, 1997. URL: [https://www.defence.lk/upload/ebooks/John%20Paul%20Lederach%20-%20Building%20Peace_%20Sustainable%20Reconciliation%20in%20Divided%20Societies-United%20States%20Institute%20of%20Peace%20\(1998\).pdf](https://www.defence.lk/upload/ebooks/John%20Paul%20Lederach%20-%20Building%20Peace_%20Sustainable%20Reconciliation%20in%20Divided%20Societies-United%20States%20Institute%20of%20Peace%20(1998).pdf)

7. Lagana G. Brexit and the future of PEACE funding in Northern Ireland. *IACES*. May 9, 2018. URL: <https://www.iaces.ie/post/brexit-and-the-future-of-peace-funding-in-northern-ireland>

8. Bradley confirms £300 million to secure Peace Funding for Northern Ireland. *Government of the UK*. January, 2019. URL: <https://www.gov.uk/government/news/bradley-confirms-300-million-to-secure-peace-funding-for-northern-ireland>

9. Fenton A. UK government confirms £300m for peace projects in Northern Ireland after Brexit. *Yahoo Finance*. January 11, 2019. URL: <https://finance.yahoo.com/news/uk-government-confirms-300m-peace-projects-northern-ireland-brexit-112741404.html>

10. Miller V. Brexit: Parliamentary scrutiny of replacement treaties. *House of Commons Briefing Papers*. 29 July, 2019. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8509/CBP-8509.pdf>

11. Karari P., Byrne S., Skarlato O., Kawser A., Hyde J. The role of external economic assistance in nurturing cross-community contact and reconciliation in Northern Ireland and the Border Counties. *Community Development Journal*. 2013. Volume 48 (4). P. 587–604. URL: <https://doi.org/10.1093/cdj/bss054>

12. Byrne S., Arnold J., Fissuhl. The EU Peace II Fund and the International Fund for Ireland: nurturing cross-community contact and reconciliation in Northern Ireland, *Geopolitics*. 2009. Vol. 14 (1). P. 630–652.

13. Hughes J. Paying for peace: comparing the EU's role in the conflicts in Northern Ireland and Kosovo. *Ethnopolitics*. 2009. Vol. 8 (3-4), 287–306.

14. Dixon P. Northern Ireland: The Politics of War and Peace. New York : Palgrave Macmillan, 2008.

15. Buchanan S. Transforming conflict in Northern Ireland and the Border Counties: some lessons from the Peace Programmes on valuing participative democracy. *Irish Political Studies*. 2008. Vol. 23 (3). P. 387–409.

16. PEACE IV Programme. *SEUPB*. 2020. URL: <https://www.seupb.eu/current-programmes/peace-iv>

17. Peace funding: Northern Ireland gets post-Brexit pledge. *BBC*. 11 January 2019. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-46832141>

18. Berberi C. Northern Ireland: Is Brexit a Threat to the Peace Process and the Soft Irish Border? *French Journal of British Studies*. 2017. Vol. 12(2). URL: <https://doi.org/10.4000/rfcb.1370>

19. Brexit and You: Northern Ireland. *Department of Foreign Affairs of Government of Ireland*. August 1, 2024. URL: <https://www.gov.ie/en/publication/060fdf-northern-ireland/>

20. MacGinty R. *International Peacebuilding and Local Resistance: Hybrid Forms of Peace*. Basingstoke, UK : Palgrave Macmillan, 2011.

21. Byrne S., Arnold J., Standish K. The impact of international funding on reconciliation and human security in Northern Ireland: identity, affinity, and aversion in the political domain, *Journal of Human Security*. 2010. Vol. 6 (3). P. 16–35.

22. Smyth L. *Unionists, Loyalists and Conflict Transformation in Northern Ireland*, Oxford : Oxford University Press, 2011.

23. Ramsbotham, O., Woodhouse, T. and Miall, H. *Contemporary Conflict Resolution*. Cambridge, UK : Polity, 2005.

24. Jeong H. *Peacebuilding in Post Conflict Societies: Strategy and Process*, Boulder, USA : Lynne Rienner, 2005.

25. Byrne S., Levasseur K., Reimer L.E. Building Peace in Northern Ireland: Hopes for the Future. *Humanity & Society*. 2022. Vol. 47. P. 49–68. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/01605976221107093>

26. Landow Ch., McBride J. Moving Past the Troubles: The Future of Northern Ireland Peace. *Council on Foreign Relations*. February 16, 2024. URL: <https://www.cfr.org/backgrounder/moving-past-troubles-future-northern-ireland-peace>

27. McEwen N., Murphy M. C. Brexit and the Union: Territorial Voice, Exit and Re-entry Strategies in Scotland and Northern Ireland after EU Exit. *International Political Science Review*. 2021. Vol. 43(1). URL: <https://doi.org/10.1177/0192512121990543>

28. Birrell D., Heenan D. The Confidence and Supply Agreement between the Conservative Party and the Democratic Unionist Party: Implications for the Barnett Formula and Intergovernmental Relations in the UK. *Parliamentary Affairs*. 2020. Vol. 73. P. 586–602.

REFERENCES:

1. The Belfast Agreement: An Agreement Reached at the Multi-Party Talks on Northern Ireland 1998. *Government of the UK*. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/619500728fa8f5037d67b678/The_Belfast_Agreement_An_Agreement_Reached_at_the_Multi-Party_Talks_on_Northern_Ireland.pdf

2. Northern Ireland PEACE PLUS Programme (2024). *European Parliament*. April. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/102/northern->

3. Northern Ireland to receive close to £1bn in peace funding (2023). *Express and Star*. September 11. URL: <https://www.expressandstar.com/news/uk-news/2023/09/11/northern-ireland-to-receive-close-to-1-billion-in-peace-funding/>

4. MEPs want post-Brexit regional funding for Northern Ireland (2018). *European Interest*. September 12. URL: <https://www.europeaninterest.eu/meps-want-post-brexit-regional-funding-northern-ireland/>

5. Interreg Northern Ireland – Ireland – Scotland (UK – Ireland) (2024). *Interreg*. URL: <https://interreg.eu/programme/interreg-uk-ireland/>

6. Lederach, J., P. (1997). *Building peace : sustainable reconciliation in divided societies*. Washington, D.C. : United States Institute of Peace Press. URL: [https://www.defence.lk/upload/ebooks/John%20Paul%20Lederach%20-%20Building%20Peace_%20Sustainable%20Reconciliation%20in%20Divided%20Societies-United%20States%20Institute%20of%20Peace%20\(1998\).pdf](https://www.defence.lk/upload/ebooks/John%20Paul%20Lederach%20-%20Building%20Peace_%20Sustainable%20Reconciliation%20in%20Divided%20Societies-United%20States%20Institute%20of%20Peace%20(1998).pdf)

7. Lagana, G. (2018). Brexit and the future of PEACE funding in Northern Ireland. *IACES*. May 9. URL: <https://www.iaces.ie/post/brexit-and-the-future-of-peace-funding-in-northern-ireland>

8. Bradley confirms £300 million to secure Peace Funding for Northern Ireland (2019). *Government of the UK*. January. URL: <https://www.gov.uk/government/news/bradley-confirms-300-million-to-secure-peace-funding-for-northern-ireland>

9. Fenton, A. UK government confirms £300m for peace projects in Northern Ireland after Brexit (2019). *Yahoo Finance*. January 11. URL: <https://finance.yahoo.com/news/uk-government-confirms-300m-peace-projects-northern-ireland-brexit-112741404.html>

10. Miller, V. (2019). Brexit: Parliamentary scrutiny of replacement treaties. *House of Commons Briefing Papers*. 29 July. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8509/CBP-8509.pdf>

11. Karari, P., Byrne, S., Skarlato, O., Kawser, A., Hyde, J. (2013). The role of external economic assistance in nurturing cross-community contact and reconciliation in Northern Ireland and the Border Counties. *Community Development Journal*, 48 (4), 587–604. URL: <https://doi.org/10.1093/cdj/bss054>

12. Byrne, S., Arnold, J., Fissuh, E. et al. (2009) The EU Peace II Fund and the International Fund for Ireland: nurturing cross-community contact and reconciliation in Northern Ireland, *Geopolitics*, 14 (1), 630–652.

13. Hughes, J. (2009) Paying for peace: comparing the EU's role in the conflicts in Northern Ireland and Kosovo, *Ethnopolitics*, 8 (3/4), 287–306.

14. Dixon, P. (2008) *Northern Ireland: The Politics of War and Peace*. New York : Palgrave Macmillan.

15. Buchanan, S. (2008) Transforming conflict in Northern Ireland and the Border Counties: some lessons from the Peace Programmes on valuing participative democracy. *Irish Political Studies*, 23 (3), 387–409.

16. PEACE IV Programme (2020). *SEUPB*. URL: <https://www.seupb.eu/current-programmes/peace-iv>

17. Peace funding: Northern Ireland gets post-Brexit pledge (2019). *BBC*. 11 January. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-46832141>

18. Berberi, C. (2017). Northern Ireland: Is Brexit a Threat to the Peace Process and the Soft Irish Border? *French Journal of British Studies*, 12(2). URL: <https://doi.org/10.4000/rfcb.1370>

19. Brexit and You: Northern Ireland (2024). *Department of Foreign Affairs of Government of Ireland*. August 1. URL: <https://www.gov.ie/en/publication/060fdf-northern-ireland/>

20. MacGinty, R. (2011) *International Peacebuilding and Local Resistance: Hybrid Forms of Peace*, Basingstoke, UK : Palgrave Macmillan.

21. Byrne, S., Arnold, J., Standish, K. et al. (2010) The impact of international funding on reconciliation and

human security in Northern Ireland: identity, affinity, and aversion in the political domain, *Journal of Human Security*, 6 (3), 16–35.

22. Smithey, L. (2011) *Unionists, Loyalists and Conflict Transformation in Northern Ireland*, Oxford : Oxford University Press.

23. Ramsbotham, O., Woodhouse, T. and Miall, H. (2005) *Contemporary Conflict Resolution*. Cambridge, UK : Polity.

24. Jeong, H. (2005) *Peacebuilding in Post Conflict Societies: Strategy and Process*, Boulder, USA : Lynne Rienner.

25. Byrne, S., Levasseur, K., & Reimer, L.E. (2022). Building Peace in Northern Ireland: Hopes for the Future. *Humanity & Society*, 47, 49–68. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/01605976221107093>

26. Landow, Ch., McBride, J. (2024). Moving Past the Troubles: The Future of Northern Ireland Peace. *Council on Foreign Relations*. February 16. URL: <https://www.cfr.org/background/moving-past-troubles-future-northern-ireland-peace>

27. McEwen, N., Murphy, M. C. (2021). Brexit and the Union: Territorial Voice, Exit and Re-entry Strategies in Scotland and Northern Ireland after EU Exit. *International Political Science Review*. Vol. 43(1). URL: <https://doi.org/10.1177/0192512121990543>

28. Birrell, D., and D. Heenan (2020). The Confidence and Supply Agreement between the Conservative Party and the Democratic Unionist Party: Implications for the Barnett Formula and Intergovernmental Relations in the UK. *Parliamentary Affairs*, 73: 586–602.

Peculiarities of financing peacebuilding in Northern Ireland in the context of Brexit

Marusynets Marianna Mykhaylivna

Candidate of philological Sciences,
Associate Professor, Senior Research
Fellow,
Associate Professor at the Department
of History and Social Sciences,
Senior Researcher at the Tivadar
Lehoczky Social Sciences Research
Centre
Ferenc Rakoczi II Transcarpathian
Hungarian College of Higher Education
Koshuta Square, 6, Beregovo,
Transcarpathian region, Ukraine
ORCID: 0000-0001-7366-9328

The relevance of the research is related to the fact that although international organisations, institutions and foundations provide funds for the implementation of projects and initiatives aimed at achieving peace in Northern Ireland and neighbouring counties of the Republic of Ireland, this does not guarantee the end of the conflict on the island, which has experienced a long-lasting sectarian conflict. In this regard, it is necessary to study in more detail how external funding provided by various financial institutions affects the maintenance of peace and stability in Northern Ireland. The situation is complicated by the fact that the Republic of Ireland remains in the EU while Northern Ireland remains part of the UK, which has left the EU. These issues trigger multilevel discussions that touch upon important aspects, including the problem of financing peace and stability.

The purpose of the article is to study and investigate the role of international financial organisations and funds in shaping sustainable peace in Northern Ireland and the border regions of the Republic of Ireland in the context of Brexit.

In order to achieve the aim of the study, the author used general scientific methods of analysis and synthesis. In studying the role and importance of international financial funds, institutions and organisations in maintaining peace and stability on the island of Ireland – in Northern Ireland and the Republic of Ireland, the author used comparative methods, which allowed to determine the degree of participation of key financial funds, institutions and organisations in the process of maintaining peace in Northern Ireland in the context of Brexit, as well as to determine the role of each of them in the peace process. Given the complexity and comprehensiveness of the study of the problem of financing the process of maintaining peace and stability in Northern Ireland, the article uses a systematic approach. It makes it possible to study all the problems related to financial organisations as interrelated elements, to analyse the dynamics of their impact on the peace process in the context of global political transformations, in particular Brexit. The growing transnationalism of the global financial system has led the author to apply a transnational approach to the study of peacebuilding financing in Northern Ireland in the context of Brexit.

It is proved that in the context of Brexit, such programmes as “Peace-Plus”, “INTERREG” and IFI play an important role in the process of establishing inter-community contacts and reconciliation in Northern Ireland and the border region of the Republic of Ireland. The economic support provided to the participants creates conditions for the unification of the conflicting parties, promoting their re-socialisation, mutual understanding and the formation of friendly relations. This helps to identify common problems and share personal stories related to the tragic events of the Troubles.

Key words: Northern Ireland, Republic of Ireland, EU, Great Britain, Brexit, EU Peace Fund “PEACE” programmes, International Fund for Ireland (IFI), “INTERREG” cross-border programme, Northern Ireland, Republic of Ireland, peacebuilding.